

SZAKDOLGOZAT

Hájas Ildikó

Gyógypedagógus

Kaposvár

2023

MATE

**MAGYAR AGRÁR- ÉS
ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM**

**KAPOSVÁRI CAMPUS
GYÓGYPEDAGÓGIA SZAK**

**SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK OKTATÁSÁNAK
ÖSSZEHASONLÍTÁSA MAGYARORSZÁGON ÉS
AUSZTRIÁBAN**

Belső konzulens:	Gelencsérné Bakó Márta egyetemi docens
Külső konzulens:	Kickenweiz Ursula gyógypedagógus, logopédus
Készítette:	Hájas Ildikó JHWRNO levelező tagozat Neveléstudományi Intézet

Kaposvár

2023

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	1
1.1.Témaválasztás indoklása	2
1.2. Célkitűzés	2
1.3. Kutatói kérdések	2
2. A FOGYATÉKOSSÁG KÉRDÉSKÖRE MAGYARORSZÁG ÉS	3
AUSZTRIA ÖSSZEHASONLÍTÁSÁBAN	3
2.1. Törvényi háttér	3
2.1.1. A magyar törvény - 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről	4
2.1.2. Az osztrák törvények	4
2.3 Statisztikai adatok	8
2.1.2. Ausztriai statisztikai adatok	11
2.4.1.A köznevelés intézményei Magyarországon	14
2.4.2. A köznevelés intézményei Ausztriában	15
2.4.4. Az EGYMI (Egységes Módszertani Intézmény)	18
2.5. Integráció és inklúzió kérdésköre	18
2.5.1. Integráció és inklúzió történeti áttekintése az oktatásban	18
2.5.2. Integráció, inkluzív iskolai nevelés helyzete Hazánkban napjainkban	22
2.5.3. Integráció, inkluzív iskolai nevelés Ausztriában napjainkban	23
2.6.Egyéb intézmények köre	24
2.6.1.Egyéb intézmények köre Magyarországon	24
2.6.2. Komlói EGYMI Utazó Gyógypedagógiai Hálózata	24
2.6.3. Egyéb intézmények köre Ausztriában	26
3.ÖSSZEGZÉS, KUTATÓI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA	28
4. IRODALOMJEGYZÉK	32
5. MELLÉKLETEK	35

„Aztán így szól a király a jobbján állókhoz:
Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba
a világ kezdetétől nektek készített országot!

³⁵Éhes voltam, és adtatok ennem.

Szomjas voltam, és adtatok innom.

Idegen voltam, és befogadtatok.

³⁶Nem volt ruhám, és felruháztatok.

Beteg voltam, és meglátogattatok.

Börtönben voltam, és fölkerestetek.“

(Mt 25,34-36)

1. BEVEZETÉS

Oktatási rendszerünk folyamatosan alkalmazkodni próbál a mai rohanó digitális világunkhoz. Ennek a folyamatnak az egyik része a sajátos nevelési igényű gyermekek tanítása, integrált – inkluzív körülmények között. Két ország oktatása sok mindenben hasonlíthat, de különbözhet is egymástól. Más lehet a rendszer felépítése, ettől nem biztos, hogy az egyik jobb vagy rosszabb másiknál, csak máshogy működik. Mások az alapok, egy kicsivel másabb a működése. A végeredmény a fontos, harmonikus, boldog, kiegyensúlyozottan fejlődő gyermekek. A módszerek lehetnek különbözőek, ezeket szeretném bemutatni a két ország megvizsgálásával.

A sajátos igényű tanulók oktatása nagyon hosszú időn keresztül folyt szegregált intézményekben Magyarországon. Az új próbálkozások arra irányultak, hogy ezeket a gyermekeket egy-egy többségi iskolába próbálták elhelyezni, integrálni. Ez egy nagyon hosszú, folyamat melynek alapja egy szemléletváltás az emberek gondolkodásában. Ameddig ez megvalósul, addig nagy változásoknak kell bekövetkezni szemléletünkben, hozzáállásunkban és nem utolsó sorban oktatásunkban.

1.1. Témaválasztás indoklása

Szakedolgozati témának azért ezt választottam, mert Ausztriában élek és ott dolgozom. A későbbiekben diplomám megszerzése után szeretnék gyógypedagógusként elhelyezkedni német nyelvterületen. Ennek apropójából fogant meg az a gondolat, hogy összehasonlítom a hazai és ausztriai folyatékos gyermekek törvényi és intézményi háttérét a nevelésükben, oktatásukban.

1.2. Célkitűzés

Elméletet kutató szakdolgozatom célja bemutatni a két ország oktatásra vonatkozó törvényi és intézményi háttérét a sajátos nevelési igényű gyermekek tekintetében. Betekintést szeretnék nyújtani az ausztriai oktatási rendszerbe, összehasonlítva azt a magyarral. Statisztikai adatok elemzésével válaszokat keresek a felmerülő kérdéseimre, illetve betekintést kívánok nyújtani az intézményeken keresztül a hasonló, de mégis különbözőséget mutató rendszerbe. Felhívom a figyelmet, hogy elméleti kutatásom során a két ország vizsgált gyermekeinek, tanulóinak oktatási hasonlóságaira és különbségeire az óvodától kezdődően, az általános iskolán keresztül a középiskoláig bezárólag. Célom, hogy meghatározzam ezeket, következtetéseket levonni, milyen lehetőségek vannak az egyik országban, hogyan fest ez a másikban. Felhívni a figyelmet a rendszer tökéletlenségére, javaslatokat tenni a hatékonyabb működés érdekében. Rámutatnék a két rendszer különbözőségéből fakadó, a másik országban hasznosítható lehetőségekre.

1.3. Kutatói kérdések

Mi a sikeres oktatás feltétele a fogyatékkal élő gyermekek esetében?

Hogyan valósul ez meg az adott országokban? Hogyan képes a rendszer ezt megoldani?

Mik a hasonlóságok és különbségek?

Melyek azok a tényezők, amelyeket az egyik rendszer sikeresen adoptálni tudna a másiktól?

2. A FOGYATÉKOSSÁG KÉRDÉSKÖRE MAGYARORSZÁG ÉS AUSZTRIA ÖSSZEHASONLÍTÁSÁBAN

2.1. Törvényi háttér

Magyarország államformája köztársaság, míg Ausztria szövetségi köztársaság, azaz tagköztársaságokból áll. Magyarországon a Belügyminisztériumhoz tartozik a Köznevelésért Felelős Államtitkárság. Amint a neve is mutatja a feladata a köznevelés. Ausztriában az oktatásügy a Szövetségi Oktatási, Tudományos és Kutatási Minisztérium kezében van. Megkülönböztetünk Szövetségi törvényt, ami a tagköztársaságok összességére vonatkozik és van az Állami jog, mely minden tagállamban különböző. Ide tartozik, hogy minden egyes tagállam saját oktatási hivatalalal rendelkezik, ez irányítja az adott terület oktatását.

Magyarországon a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről a hatályos az oktatásra vonatkozóan és a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről. **Ausztriában** három törvény vonatkozik az oktatásra. Az első az 1986. évi Oktatási törvény melyet folyamatos kiegészítésekkel, 2022. július elsejével módosítottak utoljára. A második 1962. évi Iskolaszervezési törvény melyet 2018 júniusában módosítottak legutoljára. És az utolsó az 1985. évi Tankötelezettségi törvény melynek 2022. évi májusi módosítása a hatályos. Ezek mellett még a speciális osztrák iskolák tanmenetét (Lehrplan Allgemeine Sonderschule) tanulmányoztam, mivel az a mérvadó az integráló iskolában, és ugyanúgy mint az EMMI rendelet, ez ad útmutatást a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelésekor.

Ezeket az aktuális törvényeket vizsgáltam meg rávilágítva az alábbi kérdésekre. Kik tartoznak a fogyatékos kategóriába, hogyan kategorizálják, és milyen oktatási lehetőségeket biztosítanak számukra? Melyek azok a rendeletek amik a fogyatékosokat meghatározzák az osztrák törvényekben, illetve melyek azok a hasonlóságok-különbségek a két ország törvényei között? Megkerestem a köznevelési célokat, a fogyatékos kategórizálását, az oktatás feltételeit és a támogatás mértékét.

2.1.1. A magyar törvény - 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

A magyar 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, 3.§-ának 6. cikkeje így fogalmazza meg a **nevelési célokat**:

„A köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkorai fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.“¹

A magyar köznevelési törvény az alábbi **fogyatékoságokat** határozza meg: beszéd fogyatékos, egyéb pszichés fejlődési zavarral élő, mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzdő és halmozottan fogyatékos.

A **SNI gyermek**, tanuló **neveléséhez és oktatásához szükséges feltételeket** a külön nevelés és együtt nevelés esetén ketté bontja a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, 47. §-ának 4. cikkeje. Az első esetben a SNI típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor, speciális tanterv, tankönyv és egyéb segédlet. Integrált oktatás keretében a további támogatást a speciális gyógyászati és technikai eszközök jelentik.

Az, hogy a különböző fogyatékosággal élő gyermekeket, **hány főnek kell számítani** egy osztály kialakításakor a 2011.CXC. 47§ 4.pontja adja meg.

„Az enyhe értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű tanulót két gyermekként, a mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), közép súlyos értelmi fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzdő vagy halmozottan fogyatékos gyermeket, tanulót három gyermekként kell figyelembe venni az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport létszámának számításánál, ha nevelés-oktatásuk a többi gyermekkel, tanulóval együtt történik.“

2.1.2. Az osztrák törvények

A BGBI. Nr. 242/1962 **Iskolaszervezési osztrák törvény célja** végeredményben ugyanaz, egy kicsit másként fogalmaz, a fő cél a társadalomba való beilleszkedés.

¹ <https://net.jogtar.hu/>

Az oktatási rendszer feladata az egyes tanulók támogatása, ösztönzése speciális eszközök és módszerek biztosításával. Ennek feltétele a jogi háttér megléte, mely lehetővé teszi az integratív-inkluzív tanítást sajátos nevelési igényű (SPF-Sonderpädagogische Förderungsbedarf) gyermekek számára. Jogosultak tankötelezettségre, melynek szinterei: általános iskola (1.-4.) osztály, középiskola, (5.-8. osztály, felső tagozat), technikum, általános középiskola, és egy éves gazdasági szakiskola. Másrészt működik a számukra megfelelő speciális iskola (Sonderschule), gyógypedagógiai osztállyal.

„Az általános iskolának az első négy évfolyamon minden tanuló számára közös alapfokú oktatást kell átadnia, figyelembe véve a fogyatékos gyermekek társadalmi beilleszkedését. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében a fogyatékosoknak megfelelő speciális iskolatípus nevelési-oktatási feladatait kell figyelembe venni.“ (BGBl. Nr. 242/1962 9§ 2.bek.)

A **fogyatékoság fogalmát** az 1986. évi kötelező oktatási törvény 8. szakaszának 1. bekezdése így határozza meg:

„Fogyatékoság alatt olyan fizikai, mentális vagy pszichológiai funkcionális károsodás vagy az érzékszervi funkciók károsodásának hatását kell érteni, amely nem csak átmeneti, hat hónapnál hosszabb ideje tart, ezáltal a közös iskolai életben és tanulásban való részvétel nehezebbé válik. Ez a fogyatékoság lehet az oka annak is, hogy a tanuló nem tudja követni az órát speciális nevelési támogatás nélkül, annak ellenére, hogy az általános iskolarendszer keretein belül minden pedagógiai lehetőséget megkap.“ (BGBl. Nr. 76/1986 8.§.1.)

A **különböző fogyatékoságok** megkülönböztetését átfogóbban Ausztriában az 1962 évi Iskola szervezési törvény 25. §-a tartalmazza a speciális iskolák típusainak felsorolásával. Fogyatékos vagy tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek, mozgássérült, beszéd fogyatékos, nagyothalló, siket, (Siketképző Intézet) látássérült, vak, (Vakok Intézete), nevelési nehézségekkel küzdők.

A sajátos nevelési igényű gyermekek **neveléséhez és oktatásához szükséges feltételeket** tekintve az osztrák törvény megengedi a **kéttanáros** módszert integrált osztályban a képzett tanár kifejezést használja. „A tanórákat minden általános iskolai osztályban – az egyes tantárgyaktól és az egyéni órától eltekintve – osztályfőnök tartja. Iskolaérett gyermekek számára, sajátos nevelési igényű, valamint nem német anyanyelvű gyermekek számára, akik nem beszélnek megfelelően az anyanyelvet, további megfelelően **képzett tanár** is alkalmazható.“ (BGBl. Nr. 242/1962 13§ 1.bek.)

Azt, hogy **hány SNI tanuló lehet egy integráló osztályban** erre a BGBI. 472/1986-os oktatási törvény 9 §-ának 1.cikkeje, konkrét számokat nem ad meg, így fogalmaz: „Azokban az általános iskolai osztályokban, amelyekben a sajátos nevelési igényű és anélküli gyermekeket közösen oktatják, a sajátos nevelési igényű gyermekek aránya csak olyan mértékű legyen, ameddig a szükséges speciális nevelési támogatás biztosítható, figyelembe véve a sajátos nevelési igényű gyermekeket és azok súlyosságát, fogyatékoságát.“

2.2. Sajátos nevelési igény (SNI) fogalma szemben a *sonderpädagogische Förderbedarf* (SPV) fogalmával

A magyar törvény így fogalmaz: „**sajátos nevelési igényű gyermek**, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd,“ (2011.CXC. 4§ 25.)

Ezzel szemben az osztrák Tankötelezettségi törvény 1985. évi 8.§-nak 1.cikkeje a következőként tartalmazza a **sonderpädagogische Förderbedarf** (SPV), azaz a sajátos nevelési igény fogalmaként. „Sajátos nevelési igényről van szó, ha a tanuló testi, szellemi vagy pszichés károsodása miatt nem tud speciális nevelési támogatás nélkül részt venni az általános iskolai, középiskolai vagy szakközépiskolában.“ A gyógypedagógiai támogatás, a testi vagy szellemi fogyatékos gyermekeket és fiatalokat, az egyéni lehetőségeinek megfelelő oktatás és nevelés támogatja az iskolai és szakmai beilleszkedést, a társadalmi részvételt és az önálló életvitelt. Az adott egyéni és társadalmi helyzeten alapul, és magában foglalja a személyiség- és fejlődésorientált felkészítést a jövőbeli élethelyzetekre. Olyan tanulási környezet kialakítását igényli, amely lehetővé teszi a hallgatók számára – egyéni képességeik és erősségeik alapján – a lehető legnagyobb autonómia megszerzését és a tanulási tartalmak, kulcsfontosságú képesítések és készségek elsajátítását.“²

A magyar köznevelési törvény szerint beszélhetünk egyéni előrehaladású nevelésről és oktatásról, ez azt jelenti, hogy „a sajátos nevelési igényű tanuló számára engedélyezhető, a tanuló egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó továbbhaladást biztosító nevelési-oktatási forma“

² <https://www.ris.bka.gv.at/>

(2011.CXC. 4§ 41) Ugyanezen törvény 47. §-ának 1. cikkeje határozza meg a **SNI gyermek jogát** eként: „gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

(2) A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével.

(6) A gyermek, tanuló érdekében az illetékes tankerületi központ kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be.“

Az osztrák oktatási törvény az intézmények megnevezésével járja körül ezt a kérdést. „A **sajátos nevelési igényű** iskoláskorú gyermekek (8. § (1) bek.) **jogosultak** a tankötelezettség teljesítésére akár a számukra megfelelő speciális iskolában vagy speciális iskolai osztályban, akár általános iskolában, középiskolában, szakközépiskolában, alsó tagozaton. a gazdasági szakmák sajátos nevelési igényét kielégítő általános középiskola vagy egy éves technikum, amennyiben ilyen iskola (osztály) létezik, és az iskolába járás a gyermekek számára ésszerű, vagy az iskolalátogatás a kollégiumi elhelyezés miatt lehetséges.“

Az, hogy a gyermek **milyen intézményben tanulhat** a két ország alapjában ugyanazon a véleményen van. A magyar törvény így fogalmaz: „A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelése, tanuló iskolai nevelés-oktatása, továbbá kollégiumi nevelése az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, óvodai csoportban, iskolai osztályban, vagy a többi gyermekkel, tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban történhet., (2011.CXC. 47§ 3.)³

Az 1985. oktatási törvény 8. szakaszának (1) bekezdése így fogalmazza: „sajátos nevelési igényűként azonosított gyermekek esetében az oktatási igazgatóságnak kell döntenie arról, hogy a tanulónak követnie kell-e a tananyagot, és mely tantárgyakban, vagy a tanulót nem az

³ www.jogtar.hu

életkorának megfelelő iskolai szintű **tanterv** szerint kell tanítani. A cél az, hogy a hallgató a lehető legjobb támogatást kapja.“ Tovább konkretizál a (BGBI. Nr. 242/1962 10.§.4.bek.) törvény. „A sajátos nevelési igényű gyermekekre az általános iskolai tanterv annyiban vonatkozik, amennyire elvárható, hogy az adott tantárgy nevelési-oktatási feladata túlzott igények nélkül megvalósuljon; egyébként a fogyatékoságnak megfelelő speciális iskola tanterve az irányadó.“⁴ Tehát a törvény engedélyezi, a sajátos nevelésű gyermekek számára egy integráló iskolában, hogy a speciális iskola **tanmenetét** követve sajátítsák el az ismereteket. Ez a két ország között az egyik nagy különbség, ez az a törvényi plussz, amire Ausztriában az integráló intézményekben lehetőség van, az is lehetséges, hogy csak a szükséges tantárgyakból. Ezzel nagymértékben elősegíthető a sikeres integráció-inklúzió, illetve ennek nem léte gátló tényezőnek számít. Az erőssége abban is van ennek a megoldásnak, mivel ott tanulhat a gyermek tovább az integráló intézetben, nem kell szegregáló intézményt váltania. Magyarországon erre sajnos eddig csak a Gyermek Házában van példa. Az egyéni tanmenet elfogadott itthon is, de nem bevált gyakorlat. illetve, az, hogy az EGYMI tanmenetével tanuljon egy tanuló az integráló iskolában az egyenlőre elképzelhetetlen.

Magyarországon erről a 20/2012. EMMI rendelet nyilatkozik, „sajátos nevelési igényű tanulókra adaptált kerettanterv az egyes tantárgyak tekintetében a Nat-tól eltérő megnevezést és óraszámot is megjelölhet.“ (20/2012. EMMI 11 § 2.) A harmadik pontban így folytatja:“ az iskola igazgatója a tanuló egyéni adottságához, fejlettségéhez igazodó egyéni előrehaladású nevelést és oktatást engedélyez.“ Tehát itt is lehetséges más, személyre szabott tarterv használata, sőt engedélyezett hosszabb idő is az adott iskolai év elvégzésére, melyet a helyi tanterv határoz meg. Ez létező megoldás Ausztriában is, integrált általános iskolában két év elvégzésére 3 év időkorlátot határoznak meg. (1. év iskola előkészítő + 1. és 2. osztály)(Lehrplan der allgemeinen Sonderschule, 3.1.)

2.3 Statisztikai adatok

Magyarország lakossága a 2022-es népszámlálás alkalmával KSH által közzétett szám adatok szerint 9 689 010 fő, ehhez az ország mérete 93 025 km². Ezzel szemben Ausztria nagysága 83 871 km², azaz közel 10 000 km²- rel kisebb mint Magyarországé. Lakosságának száma 8 979 894 fő a 2022 év elejei adatok szerint. Ez csak 290 884 fővel kevesebb mint Hazánké.

⁴ <https://www.ris.bka.gv.at/>

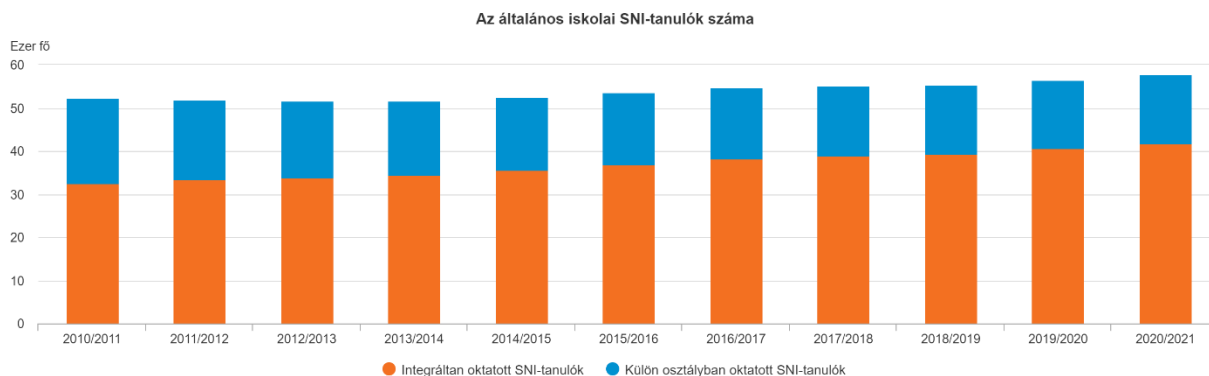
Ezekből az adatokból kiindulva kerestem rá az oktatási statisztikákra. A vizsgált adatok között az integrált oktatási adatokat vizsgáltam a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében az utolsó kicsit több mint 10 évben. (2010-2021)

2.3.1. Magyarországi statisztikai adatok

1.Táblázat Általános iskolai nevelés oktatás Magyarországon

-saját készítésű táblázat a ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0004, okt0006, okt0008 alapján

Tanév	Tanulók nap- pali oktatás- ban	Ebből SNI tanulók száma	Általános iskola külön osztályban, intézmény- ben nevelt SNI tanulók	Integráltan oktatott SNI- tanulók (Kerekített érték)
2010/2011	756 569	79 635	19592	32 600
2011/2012	747601	81136	18601	33 300
2012/2013	742931	81130	17863	33 800
2013/2014	747746	81270	17082	34 600
2014/2015	748486	82016	16911	35 600
2015/2016	745323	83954	16719	36 900
2016/2017	741427	85730	16468	38 200
2017/2018	732791	87411	16301	38 900
2018/2019	726266	89056	16006	39 300
2019/2020	720329	91331	15920	40 600
2020/2021	725768	92845	15850	41 800
2021/2022	720002	97286	16033	42 300

1. ábra – Az általános iskolai SNI-tanulók száma. forrás: <https://www.ksh.hu/>

2.táblázat-saját készítésű táblázat közoktatási intézmények SNI tanulói integrált-szegregált oktatása

statinfo.ksh.hu/ alapján

Időszak	Tanulók nap-pali oktatás-ban	SNI tanulók száma összesen (fő)	SNI tanulók százaléka az összes tanuló között %	SNI tanulók integrált (fő)	SNI tanulók integrált %	Gyógypedagógiai tanterv szerint szegregált
2010. év	756 569	79635	10,5	48398	54,3	31237
2011. év	747601	81136	10,6	50987	62,8	30149
2012. év	742931	81130	11	52259	64,4	28871
2013. év	747746	81270	10,9	53945	66,4	27325
2014. év	748486	82016	11	55792	68,9	26224
2015. év	745323	83954	11,2	58305	69,5	25649
2016. év	741427	85730	11,6	60421	70,5	25309
2017. év	732791	87411	11,9	62169	73,2	25242
2018. év	726266	89056	12,3	63945	71,8	25111
2019. év	720329	91331	12,7	66422	72,7	24909
2020. év	725768	92845	12,8	68126	73,4	24719
2021. év	720002	97286	13,5	71775	73,8	25511

Mint a grafikon is mutatja, illetve a számok is alátámasztják azt a jó irányt, hogy fokozatosan nő az általános iskolákban és az közoktatási intézmények összességében az integráltan tanuló SNI gyermekek száma és ez mellett folyamatosan csökken a szegregált oktatásban részesülőké. 2010-től 2021-ig 10,5%-ról 13,5%-ra nőtt a sajátos nevelési igényű gyermekek száma hazánkban. Ez mellett az integrált nevelt tanulók száma 48398-ról nőtt 71775-re, ez százalékban 53,4%-ról nőtt 73,8%-ra, ez 19,5% növekedést jelent, átlagosan évente 1,625 százalékos növekedést jelent, ami nagyon jelentős. Ezzel szemben a szegregált intézményekben tanulók száma 31237-ről 25511-re csökkent ugyanabban az időintervallumban. Ez 22,4% csökkenésnek felel meg.

2.1.2. Ausztriai statisztikai adatok

3.táblázat – saját készítésű táblázat a Bildung in Zahlen 2010-2021 Tabellen alapján

	2016/2017	2015/2016	2014/2015	2013/2014	2012/2013	2011/2012	2010/2011	összes gyermek, kötelező oktatásban
	574486	567544	566342	568157	571545	523550	552318	
	29923	30701	30632	30002	29793	30978	27660	SNI
	5,20%	5,40%	5,40%	5%	5,20%	5,90%	5%	%
	13830	13813	14247	14170	13809	13748	13198	speciális iskola
	10.915	10984	11624	11612				Sonderschulklasse Speciális osztály
	19008	19717	19008	18390				Integrált
	63,50%	64,20%	62,10%	61,30%				integrált %

2017/2018	577404	30364	5,3	14815	10676	19688	64,80%
2018/2019	578417	29127	5%	14630	10759	18368	63,10%
2019/2020	580674	29476	5,10%	14407	10661	18815	63,80%
2020/2021	583388	29482	5,10%	13864	10734	18748	63,6%

Az integráció elvének megfelelően a statisztikai adatokból kiolvasható, hogy évről évre változik az általános tanköteles iskolákban az SNI tanulók száma, Ennek háttérben az állt, hogy a 2012/13-as tanévtől SPF-es tanulók a 9. osztályt is elvégezheték az egyéves gazdasági szak-középiskolákban. Az SNI tanulók aránya a 2015/16-os tanévben az össztanköteles gyermekek közül Ausztria-szerte 5% körül volt. Ez 2021-ben 5,1%. Az integrációs ráta (= integrált SNI tanulók százalékos arányát mutatja) 2015/16-os tanévben közel 65%- volt. Az inkluzív iskolafejlesztés következménye az lett, hogy 2011/12-től 2020/2021-ig terjedő időszakban folyamatosan csökkent a speciális iskolák száma, viszont ezekben az iskolákban nőtt a létszám. Tehát van egy réteg, mely nem integrálható. Ez mellett növekedett a 2013/2014-es tanévtől az általános iskolában és az új középiskolában működő speciális osztályok száma. Az általános iskolák és új középiskolák kis létszámú osztályok létrehozásával lehetővé tették a súlyosan fogyatékkal élő gyermekek integrálását a rendszeres iskolai működésbe. Mivel az osztályok kialakításakor 25 fő a megengedett létszám, ez felett bontani kell az osztályokat, (BGBI. Nr. 242/1962 27§) a kis létszámú osztályok nagyon kedvező alapot adhatnak az SNI tanulók számára. A többségi iskolában eddig működő időkorlátos csoportokat leváltották az úgynevezett gyógypedagógiai iskolák. Bár mindkét forma nem volt következetesen inkluzív megközelítés, de megfelelően igazodtak az érintett tanulók speciális igényeihez és élethelyzetéhez. Volt olyan törekvés is, hogy a Speciális iskolák nyitottá váltak az SNI státusszal nem rendelkező diákok részére is. (2011-2016,Tirol)

2.1.3. Statisztikai adatok összehasonlítása

A két ország adatait szemlélve rögtön feltűnik, hogy Ausztriában jóval kevesebb a tanköteles gyermekek száma, mint Magyarországon, annak ellenére, hogy folyamatosan nő a gyermekpopuláció mértéke. Hazánkban nagyon mértékű a gyermekek számának növekedése. A kétszáz ezer fő különbség mindig megvan a két ország között. Ez Ausztria népességének számbeli mennyiségéből is eredhet, de a héttérben más állhat, pl.: Ausztriában az egy családra jutó gyermekek száma 1,49, ez hazánkban 1,55 gyermeket jelent. Azaz az ausztriai családok kevesebb gyermeket vállalnak, ami a jóléti társadalmak sajátossága. Egy kitűnő eredmény, hogy hazánkban az SNI gyermekek száma 10% körül mozog. Ennek hátterében a már említett különböző megközelítés áll SNI tanuló esetében. Magyarországon a diagnosztizálásra épülő rendszer működik. Tehát valószínű, hogy jóval kevesebb a sajátos nevelési igényű diagnosztizált gyermekek száma az osztrákoknál, mivel nem ezen alapszik a rendszer. Ami még az adatokból feltűnik, hogy míg Ausztriában szinte állandó az integrált gyermekek százalékos aránya, az hazánkban folyamatosan nő, és meg is haladja az osztrák átlagot 2021-ben 10 %-al. Ennek hátterében az is állhat, hogy aki integrálható volt Ausztriában, az már mind a normál iskolában tanul inklúzív keretek között, a pár százalékos változás az újonnan diagnosztizált gyermeket mutatja.

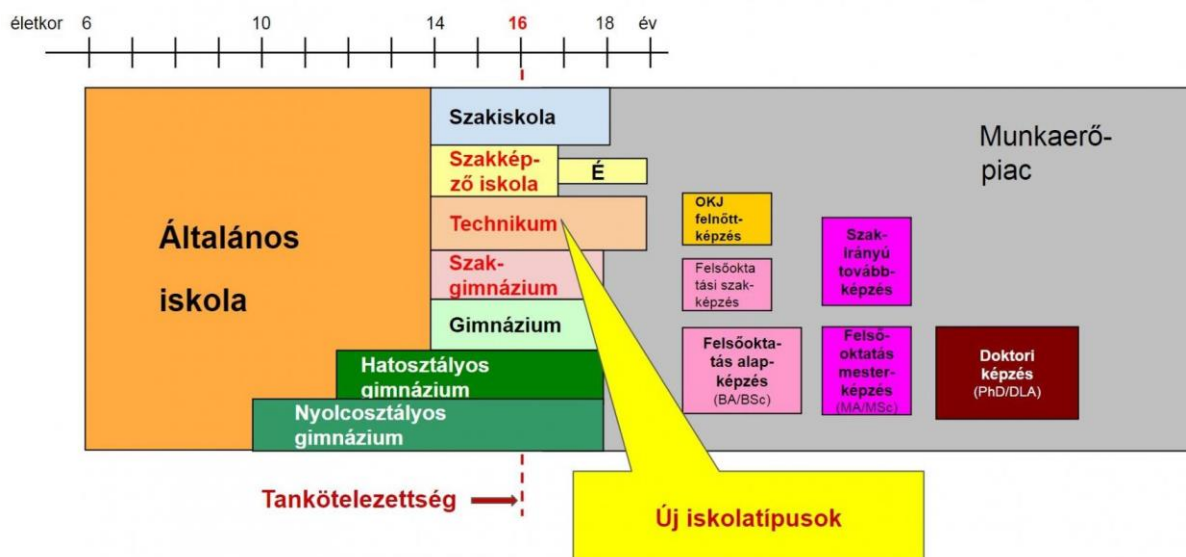
2.4. A köznevelés intézményei

SNI ellátása terén a két országban két különböző modell működik, annak ellenére, hogy azonos alapokból ered, sok a különbség. Ausztriában a részletes szükségprofilra épülő, fejlesztési tetületeket megjelölő, eredményértékelő, követő rendszer él. Ezzel szemben Magyarországon a diagnosztikai kategóriákra épülő, az ellátási protokollt és finanszírozást a diagnosztikához rendelő rendszer működik.

Az Ausztriában életben lévő modell azért költséges, illetve azokban az országokban ahol ez a működik, mert a SNI komplex állapotfelmérése, egyénre szabott fejlesztés és az eredmények folyamatos követése és korrekciója számos magasan képzett, specializált szakembert igényel, plussz az eszköz és infrastruktúra igénye is igen magas. (Fazekas, Köllő, Varga, 2008)

2.4.1.A köznevelés intézményei Magyarországon

Az iskolarendszer térképe 2020-tól

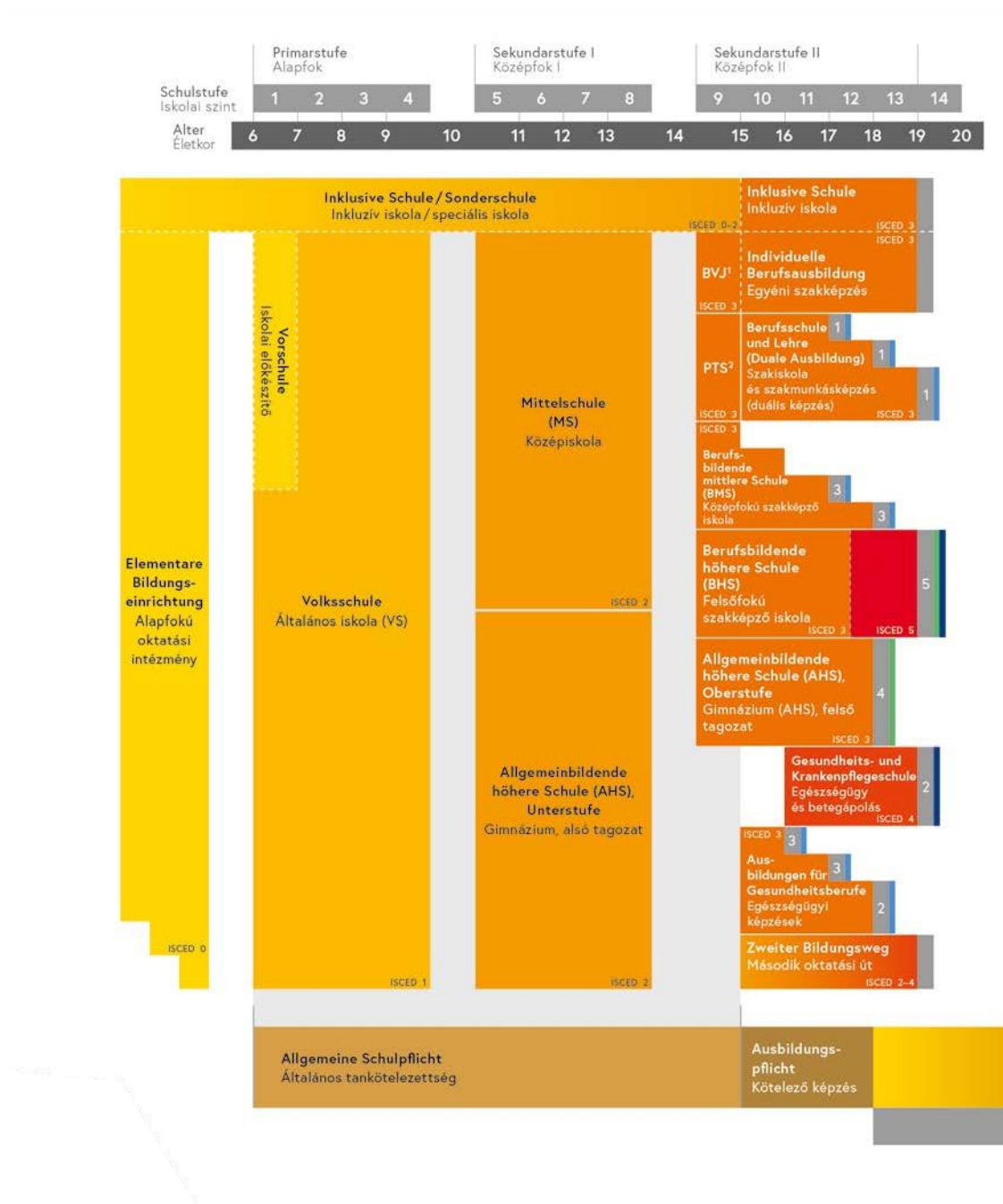
2. ábra Az iskolarendszer térképe. forrás <https://palyavalasztas.fpsz.hu/iskolarendszer-2020/>

A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése és oktatása – a sajátos nevelési igény természetének megfelelően – normál oktatási intézményben integráltan vagy speciális fejlesztésre szakosodott gyógypedagógiai intézményben, EGYMI-ben szegregáltan történik.

Szem előtt kell tartani, a célt, hogy a speciális nevelési igényű gyermekek társadalmi beilleszkedése szempontjából az együttnevelés részesítendő előnyben.

Magyarországon a tankötelezettség 16 éves kor. Az általános iskola 6 éves kortól 14 éves korig tart. Ezután következik a középiskola. De működik az általános iskola 5.osztályától (10éves kortól) 8 osztályos gimnázium illetve 7.osztálytól (12 éves kortól) 6 osztályos gimnázium.

2.4.2. A köznevelés intézményei Ausztriában

3.ábra. osztrák iskolarendszer térképe forrás:<http://bmbwf.gv.at/Themen/schule/schulsystem/sa.html>

A tankötelezettség 15 éves kor. Az általános speciális iskolai tanterv nyolc iskolai szintje három fő szintre van csoportosítva: I. alapfok: 1. és 2. iskolai fokozat (1. és 2. osztály), alapfok II: 3. és 4. iskolai szint (3., 4. osztály), alsó középfok: 5-8 osztály (középiskolában). Az I. alapszinthez tartozik az iskolai előkészítő is. Az I. és II. alapszinten belül a tantervben megadott éves célok tekintendők mérvadónak. Az iskolai szintek összevonása a tanterv két alapszintjével lehetővé

teszi a tanulási idő meghosszabbítását két tanítási évnél hosszabb ideig“. (Lehrplan der allgemeinen Sonderschule, 3.1.)

A sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek és fiatalok iskolai ellátása a szülők vagy a törvényes képviselők kérésére történhet inkluzív iskolában vagy speciális iskolában (Sonderschule). A SNI-t a törvényes képviselő kérésére, vagy hivatalból az Oktatási Igazgatóság állapítja meg. Az inkluzív tanítás a fogyatékkal élő és nem fogyatékkal élő gyermekek és fiatalok számára számos lehetőséget nyit a közös tanulás megtapasztalására. A sajátos nevelési igényű tanulók inkluzív oktatásban részesülhetnek az általános iskolában, a középiskolában, a gimnázium alsó tagozatán, a politechnikumban és az egyéves háztartásvezetési iskolában.

A 2020/21-es tanévtől a középiskola (MS) felváltja az új középiskolát (NMS), mint a 10–14 évesek kötelező iskolai oktatása. Majd 2021/2022 tanvtól újból MS néven működnek ezek az iskolák. Ezután több iskola közül választhat a gyermek.

A Sonderschule – speciális iskola kilenc tanévből áll, az utolsó tanév a szakképzésre való felkészítő év. A sajátos nevelési igényű tanulókat az inkluzív iskolában és a speciális iskolákban is a vonatkozó SNI-határozatban meghatározott tantervnek megfelelően oktatják. Ez magában foglalja a normál iskolai tanterveket és a speciális oktatási tanterveket is. Az SNI-s tanulóknak mind az inkluzív iskolákban, mind pedig a speciális iskolákban – az iskola fenntartójának és az illetékes iskolai hatóságnak a hozzájárulásával – lehetőségük van arra, hogy önkéntesen elvégezzék a 11. és 12. tanévet. (Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung,2022)

A speciális iskolák az alapján, hogy milyen fogyatékossgal élöket fogadnak, különböznek egymástól. A leggyakoribb az általános speciális iskola, itt a tanulási nehézségekkel küzdök és az intellektuális képességzavarral tanulnak. Általában van egy módszer amire szakosodnak pl.: Montessori pedagógia.

De vannak olyan speciális iskolák,melyek fő profilja csak egy fogyatékossgot fed le. Ezek az iskolák jobban felszereltek speciális eszközökkel, és a humán erőforrás is jobban megoldott, az adott területre. Ilyen a testi fogyatékos, beszéd fogyatékos, nagyothalló vagy süket és látássérült vagy vak gyermekek, speciális iskolája. Gyógy pedagógiai iskolák nevelési nehézségekkel küzdök gyermekek számára és speciális iskolák súlyosan fogyatékos gyermekek vagy halmozottan fogyatékos gyermekek számára. Illetve az autizmus spektrum zavarral élök gyermekek speciális iskolája. (Bildung ins Zahlen 2015/2016, (2017))

2.4.3. Volksschule Hönigthal bemutatása

Az iskola bátorítás felszabadítja pedagógiai céljai közül kiemelném a „Bátorság jó – bátorító tréninget“

A bátorítás elismeri az erőfeszítést, és nem a teljesítményre koncentrál. A bátorítás szemléletváltást okoz, ezen keresztül egy konstruktív fejlesztési folyamat megy végbe. A képzés célja a gyerekek segítése, életkézségek elsajátítása az egymással való bánásmódban és ezek erősítése. A gyerekek alapvetően szeretnének együttműködni, de hiányzik belőlük néha a helyes ötlet a megvalósításhoz. Ezzel a bátorító tréninggel megtanulják gyengeségeiket és erősségeiket kezelni, tudják mi teszi őket szomorúvá és mi teszi boldoggá. Így kis lépésekben olyan „kézségeket” sajátítanak el, amelyek jobbá teszik őket, és ezáltal lehetővé teszi az összetartozás nagyobb érzését.

A Volksschule Hönigthal integráló iskola, SPV gyermekeket fogad. 6-10 éves korúak járnak ide, minden évfolyamon két osztály. Az iskoláknak kötelező mindenféle fogyatékossgal élő gyermeket fogadni. Van „ordentliche“- rendes és „auserordentliche“- rendszeren kívüli gyermek. Ez azt jelenti, hogy ha rendszeren kívüli gyermekként veszik fel, akkor nem kap bizonyítványt és a szükségleteinek megfelelő tantervvel tud haladni. Az oktatási törvény úgy fogalmaz, a rendszeren kívüli való felvétel feltétele: „a jelentkező életkorát és szellemi érettségét tekintve alkalmas legyen az adott iskolai szintű tanórákon való részvételre, és a felvételét fontos személyes okok indokolják.“ (BGBI. Nr. 472/1986 4.§)

Ebben az intézményben egy gyógypedagógus félállásban és egy gyógypedagógus-logopédus teljes állásban dolgozik. Nekik kell ellátni az itt integráltan tanuló gyermekeket. A segítségre szoruló tanulók mellé, pl aki nem tud eléggé koncentrálni, igényelnek gyógypedagógiai asszisztentst. Heti 2-4 órában kapnak ezek a gyermekek még gyógypedagógiai segítséget, rehabilitációs óra keretében, mely általában az osztályban a rendes oktatási óra alatt zajlik, ez a gyermek igényétől függ, milyen fogyatékkal él. Azért vannak olyan foglalkozások, melyek nem oldhatók meg az osztályteremben, ilyenkor a terápiás szobában történik a rehabilitáció. Jelenleg 4 sajátos nevelési igényű gyermek tanul itt, ezek a gyermekek enyhe tanulási zavarral, ADHD illetve autizmus spektrum zavarral élők. Az utolsó 10 évben 15 fogyatékkal élő gyermeket fogadtak, akik testi fogyatékossgal élő, tanulási zavarral, ADHD és autizmus spektrum

zavarral küzdők voltak. Ezeknél a gyermekeknél, ha szükség van rá, akkor a fő tantárgyakból (német nyelv, matematika) tudnak a speciális iskola tanmenete szerint haladni.

2.4.4. Az EGYMI (Egységes Módszertani Intézmény)

„EGYMI a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése céljából hozható létre. Az intézmény keretén belül működni kell kizárólag sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat ellátó óvodai, általános iskolai, fejlesztő nevelés-oktatást végző iskolai vagy középfokú iskolai feladatot ellátó intézményegységnek, továbbá utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatnak vagy - a szakértői bizottsági feladatok kivételével - pedagógiai szakszolgálati feladatokat ellátó intézményegységnek. Az EGYMI elláthatja továbbá a családsegítő szolgálat, az iskola-egészségügyi ellátás és a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai eszközök és segédanyagok kölcsönzésének feladatait, valamint kollégiumot működtethet. Az EGYMI-ben ellátott feladatokra - a családsegítő szolgálat, az iskola-egészségügyi ellátás és a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai eszközök és segédanyagok kölcsönzése kivételével - külön-külön szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységeket kell létrehozni.“ (2011.CXC 20. §18.)

További részleteket az EMMI rendelet 4§ 3. pontja taglalja. „Az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény SZMSZ-e (szervezeti működési szabályzat) tartalmazza az intézmény által szakmailag támogatott nevelési-oktatási intézmények mindegyikére vonatkozóan a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítségét szolgáló tevékenységek tartalmát, szervezeti formáját, időkeretét.“

2.5. Integráció és inklúzió kérdésköre

2.5.1. Integráció és inklúzió történeti áttekintése az oktatásban

Az inklúzió elsőként szociálpolitikai fogalomként született meg és onnan került át a szociológia, majd a pedagógia világába. Az exklúzió-inklúzió fogalompár a munkanélküliséggel és a szegénységgel kapcsolatos vitákban jelent meg Franciaországban (Fischer, 2009). A szociológia azonban lényegénél fogva másként közelít ehhez a fogalomhoz: a társadalmi működés törvényszerűségei között írja le annak folyamatát, hogy az egyes társadalmi rendszerek és alrendszerek befogadnak és kirekesztenek egyes embereket (Ken-Lou, 2018). Ebben az esetben a politika tette meg ezt, politikai koncepcióként fogalmazva meg a társadalmi inklúziót, ezzel kinyilvánítva, hogy a társadalom számára értékesebb a befogadás, mint a kirekesztés. Az exkluzív, elit iskolák mellett az inkluzív társadalom és az iskolai befogadás is értékékként

tételeződik a XXI. század globalizálódó oktatáspolitikájában. Ugyanakkor pedagógiai szakmai mozgalmak is ezen értékek mellé álltak. Az inklúziós mozgalom 1994-re erősödött meg oly mértékben, hogy befolyásolni tudta a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásáról szóló nemzetközi politikát. Ekkor került az inkluzív nevelés „globális napirendre”, hiszen kormányok és nemzetközi szervezetek álltak a törekvés mellé, így az ENSZ gyermekek jogaival foglalkozó világszervezete, az UNESCO is, amely a spanyolországi Salamancában világkonferenciát szervezett 1994-ben a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásáról. A konferencia eredményeinek összegzéseként adták ki a Salamancai nyilatkozat és cselekvési tervet című dokumentumot, amely világszerte megalapozta az inkluzív nevelésről szóló párbeszédet, és szakmai bázist képezett a pedagógia és az oktatáspolitikai törekvései számára.

Integrációnak nevezték a '60-as és '70-es évek azon nemzetközi törekvéseit, amely a fogyatékos és nem fogyatékos gyerekek együttneveléséről szólt (Eberwein, 1988). A '80-as évek hazai integráció megközelítésekben pedig, „az eltérő képességű és fejlettségű gyermekek integrált, közös rendszerben történő nevelésének gondolata”-ként jelent meg (Lányiné, 1987).

Az integrált nevelés az inklúzió előzményének tekinthető. Az oktatás vonatkozásában az integráció fogalma a második világháborút követő évtizedben jelent meg Európában. Első meghatározása a normalizációs elv keretein belül történt. Az integrált oktatás elvének elterjesztésében jelentős szerepet játszottak a fogyatékos emberek emancipációs mozgalmak, amelyek elérték, hogy több ország oktatásügye is átalakuljon ezen elveknek megfelelően.

Az integráció Nirje-féle értelmezése szerint azt jelenti, hogy az emberi kapcsolatok a másik integritásának kölcsönös elismerése, a közös alapértékek és jogok alapján működnek. Ha ez az elismerés hiányzik, akkor következhet be az elidegenedés, elszakadás és kiközösítés.

A normalizációs elv meghatározóvá vált a fogyatékosügyben az 1970-es évek elején. Ez a törvény elvárja, hogy minden gyermeknek biztosítsák a jogegyenlőséget és a megfelelő módon „adaptált nevelést”, lehetőleg a helyi iskolában.

Ausztriában az 1970-es évek óta folyik oktatáspolitikai vita a fogyatékos és nem fogyatékos gyermekek és fiatalok közös oktatásáról. Az 1980-as évektől kezdődően indult meg a fogyatékos gyermeket nevelő szülők mozgalma, mely az együttnevelést szorgalmazta. Céljuk volt olyan iskolák létrejötte, ahol a gyermekek más társaikkal együtt tudtak tanulni, ezen jogok rögzítése is kiemelkedő szándékuk volt. Az 1980-as években az osztrák oktatási rendszer végrehajtotta az első iskolai próbákat arra vonatkozólag, hogy a fogyatékkal élő és nem fogyatékos gyermekeket együtt tanítsák. Ennek eredményeként paradigmaváltás történt a

gyógypedagógiában az elkülönüléstől az integráción át a befogadás felé. Az iskolai integráció szabályozása az általános és középiskolákban az 1990-es években ment végbe, azonban a fejlődés a mai napig stagnál, jelentős regionális különbségekkel, annak ellenére, hogy elfogadták az ENSZ Jogok Egyezményét 2008-ban. Az 1990-es évek óta az integráció fogalma a fogyatékkal élőknek a társadalomba való befogadását jelentette. Az integráció során a hangsúlyt az egyén hiányosságaira és így a szemponjaira helyezték.

1993-ban döntött úgy az Országos Tanács, hogy az általános iskolában az első négy évfolyamon minden tanuló számára közös alapfokú oktatás jár. (Flieger – Planger,2004)

„A fogyatékkal élők integrációja terén minden megfelelő intézkedést meg kell tenni - beleértve az esetleges jogalkotási javaslatok előkészítését is - annak érdekében, hogy az értelmi vagy testi fogyatékos gyermekek és fiatalok teljes társadalmi integrációja és egyéni fejlődése az élet minden területén biztosított legyen. Ezen túlmenően törekedni kell arra, hogy ezek az intézkedések a szövetségi államok független cselekvési területén is megvalósuljanak." Flieger – Planger,2004)

A következő fontos esemény 2008-ban volt, mikor ugyanez a szervezet emberi jognak nyilvánította fogyatékossgal élő személyek iskolai befogadását, illetve amire már korábban utaltam, elfogadta a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt, melynek következtében az ország készen állt, egy befogadó, inkluzív oktatási rendszer létrehozására. Az érintett regionális hatóságok és állami szervek a kialakítás során szemelőtt tartották a gazdaságosság és célszerűség elvét. Amit én későbbiekben cáfolnék, mivel az eredmények mást mutatnak. A cél az volt, hogy ezt a projektet melyet „Inklusive Modellregionen“-Inkluzív Régiós modellnek hívtak, 2020-ra minden régióban bevezessék. Bár a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény, a Nemzeti Fogyatékosügyi Cselekvési Terv és az Osztrák Szövetségi Kormány 2013-2018-as munkaprogramja minden szintet lefedő inkluzív oktatási koncepció kialakítását szorgalmazta, a minisztérium az általánosságra szorítkozott, ez azt jelentette, hogy nem létezett az oktatás minden szintjére kiterjedő inkluzív stratégia, mely a mai napig is nyomon követhető. A közelmúltban a beilleszkedés, az emberi jogok és az egyenlőség került előtérbe. Az aktuális megközelítés felhagy a fogyatékos emberek beilleszkedésével a többségi társadalomban, a helyes út, a társadalomnak kell alkalmazkodnia és nyitottnak lennie a fogyatékkal élők számára. Az iskolákra vonatkoztatva ez azt jelenti, hogy a diákoknak nem merev rendszerbe kell integrálódni és ennek a rendszernek az egyén előrehaladását kell szolgálnia.

Az inkluzív oktatási rendszerben a fogyatékossgal élő és nem fogyatékos emberek kezdettől fogva együtt tanulnak. Nem alakulnak ki homogén és így elkülönülő tanulócsoportok. Senkit sem zárnak ki fogyatékossga miatt az általános oktatási rendszerből; óvodától az iskolákon át és a felsőoktatási szektortól a felnőttképzési intézményekig. Ez jelenti a sikeres integráció pillérjét, illetve a sikeres inklúzia alapját adja. Az inklúziós törekvések megvalósulása lassú folyamat, kezdetben csak az integráció különböző formái bontakoztak ki az oktatási-nevelési folyamatokban. Bizonyos esetekben a szegregált oktatás felesleges, a tanulók nehézségei a többségi általános iskolákban is jól kezelhetőek. A sajátos nevelési igényű gyermekek hazánkban, jelenleg teljes jogon együtt tanulhatnak ép társaikkal, és speciális segítséget kapnak tanulmányaik során egyéni képességeik, készségeik fejlesztését biztosítva.

Az integráló intézmények tekintetében megkülönböztetünk két féle eljárási módszert. Integrációról beszélünk, ha a fogadó intézményekbe felvételt nyer a SNI tanuló, de egyéni megsegítés és felzárkóztatás nem történik, csak csoportos ellátási formákban kerül sor a fejlesztésre. Ennek ideálisabb megjelenését nevezük inklúzióknak, amelyben a tanuló az egyéni differenciálás és egyéni kibontakozás pedagógiai eszközeinek jegyében vehet részt az oktatás-nevelés folyamatában. (Vargáné, 2006).

Az inkluzív környezetben megszűnnek a különbségek, s nem tekinthető a gyermek fogyatékosnak vagy eltérő képességűnek. „Az inklúzió tehát a sokféleség minden aspektusának felismerését, méltányolását és értékelését jelenti.” (Kalocsainé és Varga, 2005, 205. o.)

Nemzetközi viszonylatban az inklúziósoktatási törekvéseket tekintve három kategória különíthető el egymástól. Az első típus, amely Ausztriában működik, értelmében megszűnik a speciálisnevelés, az oktatás minden gyermek számára az integrált rendszer keretein belül valósul meg, (kivétel a nagyon súlyos esetek) szükségleteikhez mérten pedig megfelelő mennyiségű és minőségű egyéni fejlesztést biztosítanak. Egyéni tanrend szerint tanulnak. (Vogt,2009)

A fogyatékossg mértéke határozza meg az, hogy heti hány órában jogosult fejlesztésre. Ez úgy valósul meg, hogy az adott szakember (gyógypedagógus-fejlesztőpedagógus-Sonderpedagoge) a tanóra keretén belül, nem emelve ki a gyermeket, segíti annak sikeres inklúzióját. Ez mellett ha a gyermek állapota megkívánja állandó gyógypedagógiai aszisztens áll rendelkezésre, hogy a gyermek akadálytalanul haladni tudjon a többiekkel. (bm.uk,2009)

A második variáció, amely jelenleg Magyarországon is működik, lehetőséget ad az eltérő képességű, sajátos nevelési igényű gyermeknek az integrált oktatás igénybevételére, s jól strukturált segítő hálózatával nyújt többletet a célcsoport számára.

A harmadik változat kereteiben a két oktatási rendszer egymással párhuzamosan működik, a sajátos nevelési igénnyel rendelkezők oktatására csupán speciális osztályokban vagy iskolákban van lehetőség.

Az integrált nevelés azonban a közoktatási intézményekben csak úgy valósulhat meg, ha az intézmény felkészül az eltérő képességű gyermek fogadására, és egyéni fejlesztéséről gondoskodni képes. Az inklúzió működőképességéhez elengedhetetlenül fontosak bizonyos tárgyi és személyi feltételek. Eredményes lehet a működés, ha a sajátos nevelési igényű tanulók iskolaválasztása, beiskolázása alapos körültekintéssel történik meg, ha sérülésüknek függvényében megfelelő mennyiségű és minőségű többletsegítséget kapnak, a pedagógusok pedig, megfelelő ismeretekkel rendelkeznek az eltérő képességű gyermekekről, és nevelésükhöz szükséges kompetenciákat sajátítanak el, illetve a pedagógus a szükségletekhez igazodó differenciált nevelési-oktatást részesíti előnyben.

2.5.2. Integráció, inkluzív iskolai nevelés helyzete Hazánkban napjainkban

Az integráció a számadatok szerint megvalósult. De ha betekintést nyerünk egy-egy integráló iskola életébe, megpróbálunk ezáltal általánosságot vonni, nem kapunk egybehangzó igen választ, szuper sikeres az együtt tanulás azaz az inklúzió. Nagyon vegyes kép tárul elénk, van ahol megjelenik a „top modell“, ami követésre méltó példa, és szembesülhetünk olyan oktatási intézményekkel ahol egyáltalán nem valósul meg, vagy csak kis mértékben. A másik az integráció minőségi paraméterei. A mai felgyorsult világunkban a gyerekeknek is szükségük van biztonságos, kiszámítható, következetes környezetre. A megfelelően strukturalizált keretbe foglalt napirend, kiegyensúlyozottságot kölcsönöz. A pedagógusnak és a diákoknak is minden esetben felkészültnek kell lenni arra, ami egy nap során rájuk vár. Nagyfokú kreativitást és rugalmasságot vár el a pedagógusoktól az ilyen jellegű munka, mely során elengedhetlen a kollegákkal való szoros együttműködés. A tanulókkal dolgozó szakembereknek ismerniük kell a gyermekek egyéni igényeit, szükségleteit, képességeit úgy, hogy képesek legyenek a megfelelő fejlesztési folyamatban részt venni és biztosítsák a gyermekek számára az optimális fejlődéshez szükséges feltételeket. „Az együttnevelés egyik nagy előnye, hogy a

gyerekek egymást is formálják, segítik. Ha minden esetben ugyanolyan következményekkel számolnak, figyelmeztetni és segíteni fogják egymást az elvárt magatartás megvalósulásában.“ (Kántorné,2022)

Tanítani kell az önreflexiót, hogy tudatában legyenek annak milyen területeken kell még fejlődniük, és melyek azok a területek ahol ők segíthetnek társaiknak. Tudatosítani kell bennük, hogy hibázhatnak és a próbálkozás sokkal fontosabb, mint a végkifejlet. Ezért kerülni kell a versenyhelyzeteket ezzel is megkímélve őket a szorongástól. (Kántorné,2022)

Rugalmasság, empátia, kreativitás, differenciálás, játszva tanulás mind-mind a sikeres együttanulást támogatják. A rengeteg összetevő mellett nem szabad megfeledkeznünk a szülőkel való együttműködésről sem, mely meghatározza a fejlődés mértékét.

2.5.3. Integráció, inkluzív iskolai nevelés Ausztriában napjainkban

Az ENSZ fogyatékosjogi egyezményének 2012-2020 közötti ausztriai végrehajtására vonatkozó nemzeti cselekvési tervben az inkluzív iskolai befogadást inkluzív oktatási régiókon keresztül történő megvalósítását tervezték. Az első inkluzív mintarégiókat 2012-ben határozták meg, és 2013-tól évente bővíteni kellett volna, de a projekt megvalósítása 2012 és 2014 között felfüggesztésre került. Majd csak a 2015/16-os tanévben indult Karintia, Stájerország és Tirol „mintarégiók“ részvételével. Az ütemterv – az inkluzív mintarégiók kiterjesztése a teljes állam területére 2020-ig nem is valósult meg teljesen, csak két tartományban ez Karintia és Tirol. Ez a projekt kudarcot vallott, a befogadó oktatási régiók már nem léteznek. Ausztria nem követi azt az utat, amelyet 1998-ban a szülői kezdeményezések és 2019-ben az Unesco osztrák bizottsága követelt. A speciális iskolák létét kövületnek tartják, ezért a számukat csökkentik, mellette viszont elutasítják az erőforrások és készségek átadását a befogadó általános iskolák felé.(Schönwiese,2021) Ez támasztják alá a statisztikai adatok is. A speciális iskolák számát 2010-től 2021-ig 321-ről 280-ra csökkentették.(1sz. melléklet) A megmaradt iskolák elsősorban súlyos illetve halmozott fogyatékkal élő gyermekeket fogadnak. Az általános iskoláknak, a középiskoláknak és a felső oktatás intézményeinek is fogadniuk kell, illetve inkluzív oktatást kell az alábbi tanulók számára biztosítani: az összes tanulási nehézséggel küzdőknek, az enyhe és közepes súlyos fogyatékossgal élőknek, autistáknak, és ADHD-val diagnosztizált gyermekeknek, látás-, hallás-, mozgássérülteknek és a beszéd fogyatékkal küzdőknek.

2.6.Egyéb intézmények köre

2.6.1.Egyéb intézmények köre Magyarországon

Az érzékszervi fogyatékkal, súlyos értelmi fogyatékkal élő gyermekek és bizonyos típusú mozgássérülések (pl. spina bifida) megkívánják a hosszan tartó speciális fejlesztést, ami a sikeres integrációhoz szükséges. Erre speciális gyógypedagógiai intézmények állnak rendelkezésre, amelyek bejáró vagy szükség esetén intézeti elhelyezéssel biztosítják a sajátos szükségletnek megfelelő fejlesztést, egyúttal az iskolai követelményeknek megfelelő tanítást.

Ilyen intézmények például a siketek, a vakok számára létesített iskolák, a konduktív pedagógiai intézmények. Ezek az intézmények egyben gyógypedagógiai módszertani központok, amelyek ellátják a gyógypedagógusok továbbképzését, az integráltan tanulók fejlesztését pedig utazó gyógypedagógusokkal támogatják. A szülő igénye szerint otthon vagy intézményben biztosítják a súlyos fogyatékkal élő gyermekek, fiatalok számára a fejlesztő foglalkozásokat, a lehetőségek határáig az önálló életvezetéshez szükséges készségek elsajátítását.

Ugyanakkor az együttnevelés csak befogadó közegben és a beilleszkedéshez szükséges készségek fejlesztésével eredményes.

Ennek érdekében külön szakszolgálatok működnek a tanulásban való akadályozottság okainak, természetének feltárására, illetve kezelésére. Ilyen szakszolgálat az egészségügyi védőnői hálózat, amely az anyákat a gyermek születésétől kezdve támogatja, és segít a korán jelentkező súlyos egészségügyi problémák felismerésében. Ilyen továbbá a tanulási képességet vizsgáló szakszolgálat, amelyik kisgyermekkorától vizsgálja a rászoruló gyermekeket, dönt arról, hogy a gyermeknek szüksége van-e korai fejlesztésre, speciális intézményben való elhelyezésre, meghosszabbított óvodai nevelésre vagy egyéb gyógypedagógiai szakellátásra. A hálózat nagyobb csomópontjai a megyei szakszolgálatok, amelyek kisebb, minden területet érintő járási szakszolgálatokat működtetnek. A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátására logopédiai szolgálatot, nevelési tanácsadót, korai fejlesztő és gondozó szolgálatot, konduktív pedagógiai ellátást, gyógytestnevelést, iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátást működtetnek. Az integráltan nevelt sajátos nevelési igényű tanulókat utazó gyógypedagógusaik – amennyire lehet – helyben, az iskolában látják el.

A szakszolgálati hálózat fenntartását és működtetését a tankerületi központok végzik.

2.6.2. Komlói EGYMI Utazó Gyógypedagógiai Hálózata

Azért ezt az intézményt választottam, mert itt töltöttem a szakmai tanítási gyakorlataimat, így közelebbről is ismerem. Jelenleg a Pécsi Tankerületi Központ fenntartása és működtetése alá

tartozó Komlói EGYMI Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Kollégium, komlói székhelyű. Egy tagintézménye működik Pécsváradon. Az évtizedek során az általános iskola, kollégium és gyermekotthon bővült óvodával, szakiskolával.

2013 októberétől a feladatellátási kör bővülésének az eredménye lett, az utazó gyógypedagógiai munkaközösség megalapítása. 2015 szeptemberétől a folyamatos feladatbővülés és a szakmai csoport létszámának növekedése, valamint a jogszabályi változások indokolták az intézményegységgé szerveződést. Az utazó gyógypedagógiai hálózat munkatársainak feladata az integrációban részt vevő gyerekek, tanulók fejlesztése mellett az együttnevelést segítő pedagógusokkal való együttműködés, közös munka. Az eredményes és hatékony munka érdekében alakult a 2017/18. tanévben az integráló munkaközösség, melynek tagjai az utazó gyógypedagógusok mellett, az integráló iskolák gyógypedagógusai és fejlesztő pedagógusai. A komlói utazó gyógypedagógiai hálózat feladatellátási területe 2013-2016-ig a komlói, pécsvárad, sásdi tankerület óvodáira, általános iskoláira és középiskoláira, 2016 óta a komlói és pécsvárad járás általános iskoláira és a komlói gimnáziumra terjed ki. Feladatuk az SNI gyermekek ellátása közvetett és közvetlen gyógypedagógiai megsegítéssel.

Az Utazó Gyógypedagógiai Hálózat a tanulók ellátását különböző végzettségű szakemberek alkalmazásával biztosítja. Az évek során a foglalkoztatottak száma jelentősen változott. Az induláskor a főállású dolgozók száma 4 fő volt, mellette nagy számban dolgoztak kollegák megbízási szerződéssel, ami az ellátás szétdarabolódását okozta, nem volt szerencsés. A 2022/23-as tanévben 7 fő főállású és 3 fő megbízási szerződéses dolgozóval szervezték meg az ellátást. A főállású és *megbízási szerződéses* dolgozóik szakképzettség szerinti megoszlása:

4.táblázat: saját készítésű Vidéki Andreával (Utazó Gyógypedagógiai Hálózat vezetőjével) készített interjú alapján

Személyi feltételek	
Tanulásban akadályozottak szakos gyógypedagógus	1+1
Tanulásban akadályozottak szakos gyógypedagógus és logopédus	1
Tanulásban akadályozottak szakos gyógypedagógus és logopédus	1
Gyógypedagógus- logopédus	2
Gyógypedagógus- pszichopedagógia és oligofrén-pedagógia szakos	1
Gyógytornász és/vagy testnevelő	1+1
Szurdopedagógus- logopédus	1

Összesen	10
----------	----

Az ellátást igénylő intézmények száma is magas – Komlói járás 8, Pécsváradi járás 7 intézmény -, de a legnagyobb feladatot a földrajzi távolságok leküzdése adja. Komló és Pécsvárad városok kivételével, kistelepüléseken élő többségében hátrányos helyzetű gyermekek az ellátási körök tanulói.

Az ellátott gyermekek száma az első években megközelítette a 200 főt. Az óvodák és a szakképzési centrumok ellátásának átszervezése után ez a létszám optimalizálódott, jelenleg 130-140 fő között mozog évről évre.

2.6.3. Egyéb intézmények köre Ausztriában

Minden egyes tagállam oktatási hivatala felelős az adott oktatási régió zökkenőmentes működéséért.

Az itt működő Pedagógiai Szakszolgálat megfelelő szakemberek foglalkoztatásával az inklúzió és a sokszínűség területén biztosítja a horizontális koordinációt és kommunikációt minden régión átnyúló kérdésben. A FIDS – befogadási, sokszínűségi és speciális oktatási osztály, diverzitásmenedzserei az Oktatási Igazgatóságról szóló törvény 19. §-a szerinti oktatási szolgáltatási feladatokat látják el:

„Tantárgyi szakértelem biztosítása az inklúzió, a sokszínűség és a speciális oktatás esetkezelésében.

Oktatáspolitikai reformprojektek regionális megvalósításának támogatása az iskolákban, valamint az iskolavezetés kapcsolattartója a befogadás, sokszínűség és speciális oktatás minden kérdésében.“ (BGBI. I Nr. 138/2017 19§)⁵

A sajátos nevelési igényű gyermekek humán erőforrás ellátását, a szociális szféra nonprofit szervezetei látják el. Nagyon sok működik az országban, a közös bennük, hogy valamilyen területre, sokszor többre specializálódnak. Például a Mozaik GmbH nyolc területen tevékenykedik.

Rendelő intézetet üzemeltet, mely interdiszplináris kompetencia központ fogyatékkal, autizmus spektrum zavarral élők számára.

Gyógypedagógiai óvodát tart fent, melyben kis létszámú integrációs csoportok vannak. A mottójuk: „Azok a gyerekek, akik korán magától értetődőnek élik meg az összetartozást, később kevesebb szót fognak ejteni a befogadásról, mert az számukra normális.”⁶ Ez a cél vezeti őket elhívott munkájuk során.

Interdiszciplináris korai támogatást nyújtanak más óvodákban inkluzív keretek között nevelkedő gyermekeknek. Tevékenységeik között ott szerepel a családsegítő szolgálat, lakhatási támogatás, mobil szociális-pszichiátriai ellátás.

Foglalkoztatás területén is szerepet vállalnak. Ajánlataik: „Nappali ellátás és támogatás” „Részvétel a munkavállalásban a munka világában” a munkaképes korú fogyatékkal élőknek szólnak.

Kollégiumot üzemeltet melyben 70 gyermek hét heterogén csoportba van beosztva, életkor (6-16 év közötti), és a fogyatékoság súlyossága alapján, testi és/vagy halmozottan fogyatékos. Az ellátásuk team munkában folyik, melynek tagjai: „fogyatékosok” pedagógusa és szakfelügyelők, gyógy- és szociálpedagógusok, (gyermek)ápolók és (kisegítő iskolai) tanárok, gondozók.

Tájékoztatást nyújt fogyatékkal élőknek (szociális jog, akadálymentes beépítés, általános tájékoztató fogyatékoság témában, üdülési tippek...), munkaterápiás tanácsok, segédeszközök kölcsönzése a mindennapi feladatok közé tartozik.

Könyvtárat tartanak fent, mely nyilvános gyógypedagógiai szakkönyvtár, gyermek ismeretterjesztő könyvtár. Megtalálhatók gyógypedagógiai, pszichológiai, szociológiai és orvostudományi szakkönyvek, valamint szakfolyóiratok.

Vannak olyan nonprofit szervezetek, melyek gyógypedagógiai asszisztens hálózatot üzemeltetnek, illetve egyéb szociális területeket fednek le, mint például felügyelt lakhatás.

Ezeknek a szervezeteknek egy része a magyarországi utazó gyógypedagógiai hálózatok feladat körét látják el, másik részüket pedig a pedagógiai szakszolgálatokhoz tudnám hasonlítani, és a harmadik rész pedig a családsegítő feladatait végzi.

⁶<https://www.mosaik-web.org/>

Pár különbség azért van közöttük, az egyik, hogy a teamek az óvodás korú gyermekeket látják el, ők az iskolás korúakat nem. Ezekben a teamekben van egy gyermek orvos is, aki az utazó gyógypedagógiai hálózatnál nincsen.

3.ÖSSZEGZÉS, KUTATÓI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA

Oktatási rendszerünk folyamatosan alkalmazkodni próbál a mai rohanó digitális világunkhoz. Ennek a folyamatnak az egyik része a sajátos nevelési igényű gyermekek tanítása, integrált – inklúzív körülmények között.

Elméletet kutató szakdolgozatom célja az volt, hogy bemutassam a két ország oktatásra vonatkozó törvényi és intézményi hátterét a sajátos nevelési igényű gyermekek tekintetében. Az összehasonlítás alapját magyar oldalról a *2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről* és a *20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről*, osztrák oldalról pedig az *1986. évi Oktatási törvény*, *1962. évi Iskolaszervezési törvény* és az *1985. évi Tankötelezettségi törvény* szolgáltatta. Ezek mellett még a speciális iskolák tanmenetét tanulmányoztam, mivel ezt használhatják a normál általános iskolában.

A két ország törvényi áttekintésekor megnéztem a **nevelési célokat**, hogyan határozzák meg a **fogyatékoság fogalmát**, az SNI gyermekek **neveléséhez és oktatásához szükséges feltételeket**. Ezekben a kérdésekben nincsen eltérés, esetleg csak fogalmazási, de alapjában megegyeznek. Azt, hogy hány SNI tanuló lehet egy integráló osztályban, azt a magyar törvény nem taglalja, viszont meghatározza, hogy mely fogyatékkal diagnosztizált gyermeket hány főnek kell számítani egy osztály kialakításakor, így az osztálylétszám kialakításakor kevesebb gyermek kerülhet egy osztályba mivel az SNI gyermekek többnek számítanak. Ausztriában 25 fő a maximum létszám egy osztályban, (BGBl. Nr. 242/1962 27§) 26 főnél két osztályt hoznak létre, kis létszámmal ezek nagyon kedvező alapot adhatnak egy SNI tanuló számára.

A tanmenetek alkalmazásában vannak eltérések. Az EMMI rendelet szerint igenis el lehet térni a kerettantervtől, adaptált tanterv alkalmazásával, míg az osztrák törvények engedélyezik integráló iskolában a speciális iskola tantervének használatát.

A törvények összehasonlításából megállapítottam azt a tényt, hogy az integráláshoz, együttneveléshez szükséges törvényi háttér mindkét országban kellő képpen le van fektetve. Ausztriában gyakori bevált módszer ennek alkalmazása míg Magyarországon ez még sok helyen

kiaknázatlan terület. Ausztriában minden iskola köteles fogadni az SNI tanulókat míg Magyarországon csak az integráló intézmények.

Kutatásomhoz statisztikai források elemzését választottam. A dokumentumelemzés középpontjába, 2010-2021 közötti időszak oktatási statisztikái állnak, a számadatokban történő változások a külön nevelődő és az integrált gyermekek oktatásában. Minkét ország számadatai alátámasztják azt a jó irányt, hogy fokozatosan nő az általános iskolákban és az közoktatási intézmények összességében az integrált tanuló SNI gyermekek száma és ez mellett folyamatosan csökken a szegregált oktatásban részesülők. A statisztikai adatok elemzésekor, összehasonlításakor kitűnt, hogy a összes alapoktatásban résztvevő gyermekek között a sajátos nevelési igényű gyermekek száma Magyarországon 10% körül mozog ez duplája az ausztriai adatoknak.

SNI ellátása terén a két országban két különböző modell működik, annak ellenére, hogy azonos alapokból ered, sok a különbség. Ausztriában a részletes szükségprofilra épülő, fejlesztési területeket megjelölő, eredményértékelő, követő rendszer él. Ezzel szemben Magyarországon a diagnosztikai kategóriákra épülő, az ellátási protokolt és finanszírozást a diagnosztikához rendelő rendszer működik. A köznevelési intézmények rendszere különböző a két országban. Eltér az alapvető iskolai tankötelezettség is Magyarországon ez 16 év míg Ausztriában 15. Általános iskola nálunk 1.-8. osztály, míg Ausztriában 1.- 4. Közép iskolának hívják ausztriában a magyar felső tagozatot. Ausztriában 5. osztálytól lehet választani, hogy gimnáziumban vagy középiskolában tanul a gyermek tovább.

A Volkshule Hönigtal bemutatásával válaszokat kaptam arra a kutatói kérdésekre, hogy mi a sikeres oktatás feltétele a fogyatékkal élő gyermekek esetében. A gyermekek kezdetektől fogva, az osztály többi tagjával egy tanteremben tanulnak, ha kell pedagógiai asszisztens segítségével. Mivel már az óvodák is integráló intézmények, így ezen gyermekek semmilyen megrökönyödést nem keltenek ép társaikban. Az érzékenyítés már nagyon korán elkezdődik és ameddigra az iskola padba kerülnek már nem idegen számukra egy társ aki más mint a többi. Nagyon fontos az adott pedagógus gyermekhez való hozzáállása, az alkalmazott tanítási módszerek, előnyös a kooperatív módszerek használata és a nagymértékű differenciálás.

Az integráció történeti áttekintése után megvilágítottam a helyzetet hazánkban és Ausztriában. Az integráció a számadatok szerint megvalósult. Ha betekintünk egy-egy integráló iskola életébe, sajnos nem kapunk homogén csoportot a inklúzió megvalósulására nézve. Nagyon vegyes

kép tárul elénk, van ahol megjelenik a „top modell“, ami követésre méltó példa, és szembesülhetünk olyan oktatási intézményekkel ahol egyáltalán nem valósul meg, vagy csak kis mértékben. Ausztriában a speciális iskolák számát 2010-től 2021-ig 321-ről 280-ra csökkentették (1sz. melléklet). A megmaradt iskolák elsősorban súlyos illetve halmozott fogyatékkal élő gyermekeket fogadnak. Az általános iskoláknak, a középiskoláknak és a felső oktatás intézményeinek is fogadniuk kell, illetve inkluzív oktatást kell az alábbi tanulók számára biztosítani: az összes tanulási nehézséggel küzdőknek, az enyhe és közepsúlyos fogyatékkal élőknek, autistáknak, ADHD-val diagnosztizált gyermekeknek, látás-, hallás, mozgássérülteknek és a beszéd fogyatékkal küzdőknek.

A sajátos nevelési igényű gyermekek humán erőforrás ellátását, a szociális szféra nonprofit szervezetei látják el Ausztriában. Interdiszciplináris korai támogatást nyújtanak már az óvodákban inkluzív keretek között nevelkedő gyermekeknek is. Team munkában látnak el egy-egy gyermeket. Ezeknek a szervezeteknek egy része a magyarországi utazó gyógypedagógiai hálózatok feladatkörét látják el, másik részüket pedig a pedagógiai szakszolgálatokhoz tudnám hasonlítani, és a harmadik rész pedig a családsegítő feladatait végzi.

Pár különbség azért van közöttük, az egyik az az, hogy a teamek az óvodás korú gyermekeket látják el, ők az iskolás korúakat nem. Ezekben a teamekben van egy gyermek orvos is, aki az utazó gyógypedagógiai hálózatnál nincsen.

Arra a kérdésemre, hogy melyek azok a tényezők, amelyeket az egyik rendszer sikeresen adoptálni tudna a másiktól, nehezen lehet megtalálni a választ, mert pl. más a fogyatékos gyermekek ellátási rendszere. Az, hogy Magyarország mit tud adoptálni a rendszerből az könnyebb. A kutatási eredményeim rávilágítanak az oktatási integráció, inklúzió irányába tett lépéseivel. Megállapítható, hogy Ausztriában az integráció már a következő szakaszában jár, elérte annak magasabb szintjét az inklúziót. Míg Magyarországon az integráció már megtörtént, de még az inklúzió gyerek cipőben jár, csak kevés helyen működik. Ennek a megvalósulását kell szorgalmazni megfelelő számú megbecsült, elhivatott szakemberrel, infrastruktúrális és tárgyi feltétellel. Viszont a másik oldalról nézve, Ausztria mit tudna adoptálni a magyar rendszerből az már nehezebb kérdés. Mégis a válasz az alapokban rejlik. Ausztriában a részletes szükségprofilra épülő, fejlesztési tetületeket megjelölő, eredményértékelő, követő rendszer él. Ezzel szemben Magyarországon a diagnosztikai kategóriákra épülő, az ellátási protokollt és finanszírozást a diagnosztikához rendelő rendszer működik. Ebből a diagnosztikára épülő rendszerből kellene adoptálnia Ausztriának. A másik ami megfontolandó lehetne

szomszédaink számára a gyógypedagógus képzésben alapszik. Ausztriában a gyógypedagógus képzés nem differenciálódik úgy mint hazánkban. Csak „általános gyógypedagógus képzés van, és logopédus képzés. Hiányzik az értelmileg akadályozottak, autizmus spektrum zavar, hallássérültek és látássérültek pedagógiája, pszichopedagógia, szomatopedagógia, tanulásban akadályozottak pedagógiája. Ezen a területen példát nyújthatnánk Ausztria számára.

4. IRODALOMJEGYZÉK

A 2011. évi CXCV. Törvény a köznevelésről – hatályos kiegészítésekkel <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> [Letöltve:2023.04.12.]

<https://www.bildung-stmk.gv.at/ueber-uns/abteilungen/bereich-paedagogischer-dienst/fachbereich-fids.html>

Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (bu.ku) (2009): Voneinander lernen, Ratgeber zu Integration, Von Schülerinnen und Schülern mit sonderpädagogischem Förderbedarf

Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung: *Bildungswege in Österreich 2022/2023* (2022) – *Oktatási utak Ausztriában 2022/2023*

Eberwein, Hans(1988): *Behinderte und Nichtbehinderte lernen gemeinsam Handbuch der Integrationspädagogik*. Beltz Weinheim,Basel

Fischer Gabriella (2009). *Az integrációval kapcsolatos attitűdök kutatása*. Gyógypedagógiai Szemle, 37 (4), pp: 254-269

Kalocsainé Sánta Hajnalka és Varga Aranka (2005): *Az inklúzió mint társadalmi és oktatási idea*. Educatio, 2005/14, 1. sz. 204–208.

Kántorné Nagy Éva (2022): *Módszertani javaslatok, gyakorlati tanácsok pedagógusoknak sajátos nevelési igényű gyerekeket integráló általános iskolában, tanítói szemlélettel*. Gyógypedagógiai Szemle, 37 2-3sz. 129-148.

Lányiné Engelmayer Ágnes (2009): *Intellektuális képességzavar és pszichés fejlődés*. Medicina Kényvkiadó Zrt, Budapest

Robinson, K., Aronica, L. (2018): *Kreatív iskolák. Az oktatás alulról szerveződő forradalmi átalakítása*. HVG Könyvek, Budapest.

Flieger, Petra/ Plangger, Sascha (Hg.) (2013): *Aus der Nähe. Zum wissenschaftlichen und behindertenpolitischen Wirken von Volker Schönwiese*. Neu Ulm: AG Spa

Rudolf Vogt (2007): *Integration von Kindern mit Behinderungen, Verhaltensschwierigkeiten und einem besonderen erzieherischen Bedarf in Kindertageseinrichtungen*. Link, Kronach

Ulrike Wachtendorf: *Integration von behinderten Kindern in der Grundschule*
<https://www.grin.com/document/5727> [Letöltve:2023.04.12.]

Vargáné Mező Lilla (2006): *Inkluzív nevelés – Az integrált oktatás jogi háttere*. SuliNova Közoktatásfejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest

Volker Schönwiese (2021): *Schulische Inklusion in Österreich: Ein bildungspolitisches Lehrstück über viele Jahre* <https://www.derstandard.at/> [Letöltve:2023.04.12.]

http://bidok.uibk.ac.at/library/erziehung_heute-weissbuch_loesung.html

[Letöltve:2023.04.12.]

<https://www.bildung-stmk.gv.at/ueber-uns/abteilungen/bereich-paedagogischer-dienst/fachbereich-fids.html> [Letöltve:2023.04.12.]

<https://www.bizeps.or.at/zahl-der-sonderschuelerinnen-und-sonderschueler-in-oesterreich-nimmt-zu/> [Letöltve:2023.04.12.]

<https://www.bmbwf.gv.at/Themen/schule/schulsystem/sa.html> [Letöltve:2023.04.12.]

<https://inklusive-bildung-jetzt.at/geschichte/> [Letöltve:2023.04.12.]

https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0003.html [Letöltve:2023.04.12.]

https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0006.html [Letöltve:2023.04.12.]

https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0008.html [Letöltve:2023.04.12.]

<https://www.mosaik-web.org/91/angebote-startseite/kindergarten> [Letöltve:2023.04.12.]

<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=a1200020.emm&targetdate=&print-Title=20/2012.+%28VIII.+31.%29+EMMI+rendelet> [Letöltve:2023.04.12.]

https://www.oesterreich.gv.at/themen/bildung_und_neue_medien/schule/5/sonderschule.html
[Letöltve:2023.04.12.]

<https://palyavalasztas.fpsz.hu/iskolarendszer-2020/> [Letöltve:2023.04.12.]

https://www.rechnungshof.gv.at/rh/home/home/Inklusiver_Unterricht.pdf-- [Letöltve:2023.04.12.]

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009600> [Letöltve:2023.04.12.]

<https://rundschriften.bmbwf.gv.at/rundschriften/?id=808> [Letöltve:2023.04.12.]

https://schulheft.at/wp-content/uploads/2018/02/sh70_Behindertenintegration.pdf

[Letöltve:2023.04.12.]

file:///C:/400_sonderpaed_foerderbedarf.pdf [Letöltve:2023.04.12.]

<https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp> [Letöltve:2023.04.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_10_11_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.04.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_11_12_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_12_13_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_13_14_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_14_15_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_15_16_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_16_17_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_17_18_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_18_19_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_19_20_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

https://www.statistik.at/fileadmin/pages/325/Bildung_in_Zahlen_20_21_Tabellenband.pdf

[Letöltve:2023.03.12.]

5. MELLÉKLETEK

1.melléklet- saját készítésű táblázat a Bildung in Zahlen 2010-2021 Tabellen alapján

Sonderschulen	
speciális iskolák száma	
2010/2011	321
2011/2012	323
2012/2013	310
2013/2014	307
2014/2015	300
2015/2016	290
2016/2017	287
2017/2018	292
2018/2019	287
2019/2020	281
2020/2021	280

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Hájás Ildikó
A Hallgató Neptun kódja: JHWRNO
A dolgozat címe: Sajátos nevelésű tanulók oktatásának összehasonlítása
Magyarországon és Ausztriában

A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Gyógypedagógiai tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

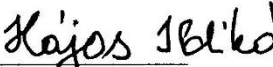
Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023. április 24.

Hajos Ildikó
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Hájas Ildkó hallgató (Neptun azonosítója: JHWRNO) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem***³

Kaposvár, 2023. 04. 26.

Gelencsérné Dr. Bakó Márta
Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.

Köszönetet szeretnék mondani konzulenseimnek, hogy segítő, útbaigazító támogatásukkal hozzájárultak szakdolgozatom létrejöttéhez.

Mily érdekes az élet, hogy erre az útra terelt engem az egyik gyermekem impulzivitása és az ezzel járó sokszor megerőltető küzdelem. Az ő problémájának megértése inspirált arra, hogy elkezdjem a gyógypedagógia szakot. A dolgozat készültekor, (azóta már lassan felnőtt gyermekem) tanácsaival tudtam az informatikai kompetenciáimat a kívánt szintre fejleszteni.

Köszönöm neki és családom minden tagjának azt a kitartó támogatást amit ezen időszakban nyújtottak számomra.